PSIXOLOGIYALÍQ TRENIN' TIYKARLARI TÚSINIGI HÁM STUDENTLERDIŃ KOLLOBORATIV KÓNLIKPELERIN ARTTÍRÍWSHÍ PSIXOLOGIYALIQ TRENIN'LER

Turemuratova Aziza Begibaevna
Berdaq atındağı Qaraqalpaq mámleketlik universiteti assistenti.
Azizaturemuratova85@gmail.com
Turdimuratov Bayrambay Maxsetbay uli
Berdaq atındağı Qaraqalpaq mámleketlik universiteti studenti.
Turganbaeva Zulfiya Marat qizi
Berdaq atındağı Qaraqalpaq mámleketlik universiteti studenti.

https://doi.org/10.5281/zenodo.15232034

Annotatsiya. *Usı izertlewde biz házirgi kúnde qollanılıp atırǵan zamanagóy bilimlendiriwde kóp vektorlıq jaqınlasıwlar tiykarında bilim beriw sıpatın asırıw maqsetinde jańa innovaciyalıq psixologiyalıq jaqınlasıwlarǵa tiykarlanǵan psixologiyalıq trenin'lerden paydalanıw boyınsha pikir hám usınıslarımızdı keltirip ótkenbiz. Zamanagóy bilim beriwde pedagogikalıq-psixologiyalıq qatnaslar tiykarında studentlerdiń kollaboraciyalıq kónlikpelerin arttırıw boyınsha psixologiyalıq metodlardan paydalanıw imkaniyatları bar. Bul imkaniyatlardan paydalanǵan halda psixologiyalıq trenin'lerdi qollanıwdı bilimlendiriwdiń zamanagóy usılı sıpatında paydalanıw arqalı zamanagóy bilimlendiriw mexanizmlerin islep shıqqanbız.*

Tayanısh sózler: *Psixologiyalıq trenin', psixolog-trenerler, psixologiyalıq qatnaslar, kollaboraciyalıq bilimlendiriw, psixologiyalıq potencial, bilimlendiriw, pedagogikalıq izertlewler.*

ПОНИМАНИЕ ОСНОВ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ И ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ, КОТОРАЯ УЛУЧШАЕТ НАВЫКИ СОТРУДНИЧЕСТВА СТУДЕНТОВ

Аннотация. *В данном исследовании мы представили наши идеи и предложения по использованию психологического тренинга на основе новых инновационных психологических подходов в целях повышения качества образования на основе много векторных подходов, используемых в настоящее время в современном образовании. В современном образовании существуют возможности использования психологических методов для совершенствования навыков сотрудничества учащихся, основанные на педагогических и психологических подходах. Используя эти возможности, мы разработали современные образовательные механизмы, используя психологический тренинг как современный метод обучения.*

Ключевые слова: *Психологическая подготовка, психологи-тренеры, психологические подходы, совместное обучение, психологический потенциал, образование, педагогические исследования.*

UNDERSTANDING THE BASICS OF PSYCHOLOGICAL TRAINING AND PSYCHOLOGICAL TRAINING THAT IMPROVES STUDENTS' COLLABORATIVE SKILLS

Abstract. *In this study, we have presented our ideas and proposals on the use of psychological training based on new innovative psychological approaches in order to improve the quality of education based on multi-vector approaches currently used in modern education. In modern education, there are opportunities to use psychological methods to improve students' collaborative skills based on pedagogical and psychological approaches. Using these opportunities, we have developed modern educational mechanisms by using psychological training as a modern method of education.*

Key words: *Psychological training, psychologist-trainers, psychological approaches, collaborative learning, psychological potential, education, pedagogical research.*

KIRISIW

Oqıwshılar arasında birge islesiw (kollaborativ) kónlikpelerin rawajlandırıw zamanagóy bilim beriwde úlken áhmiyetke iye, sebebi jámáátlik jumis hám toparlarda mashqalalardı sheshiw hám akademiyalıq, hám kásiplik sharayatlarda úlken áhmiyetke iye. Bul maqala kóp vektorlı qatnastı ámelge asırıw arqalı birge islesiw qábiletlerin arttırıw ushın mólsherlengen pedagogikalıq mexanizmlerdi úyrenedi. Kóp vektorlıq usıl hár qıylı bilim beriw strategiyalarına itibar beredi, bul oqıwshılarǵa dinamikalıq, interaktiv bilim beriw processlerinde qatnasıw imkanın beredi.

Birgelikte oqıw, qatarlardıń óz-ara tásiri hám pánleraralıq wazıypalar sıyaqlı elementlerdi birlestirgen halda, bul qatnas oqıwshılardıń nátiyjeli birge islesiw qábiletin rawajlandıradı.

Izertlewimiz dawamında, sonday-aq, usı processlerdi jeńillestiriw, qarım-qatnas, dóretiwshilik hám sın kózqarastan pikirlew rawajlanatuǵın ortalıqtı úgit-násiyatlawda oqıtıwshılardıń roli kórip shıǵıladı. Kóp vektorlı qatnastan ámeliy paydalanıw studentlerdiń birge islesiw kónlikpelerine unamlı tásir kórsetedi, olardıń keleshektegi kásiplerinde haqıyqıy mashqalalardı sheshiw ushın nátiyjeli boladı. Bul izertlew psixologiyalıq trenin' hám pedagogikalıq usıllar arqalı studentlerdiń birge islesiw kónlikpelerin arttırıwǵa baǵıshlanǵan.

Bilimlendiriwde kóp vektorlıq jaqınlasıwlarǵa tiykarlanǵan jańa sistema jaratıwda birgelikte oqıtıw usıllarınan paydalanıw maqsetke muwapıq dep esaplaymız.

Oqıwshılardıń dúnyaǵa kózqarasın qáliplestiriw, birgelikte islew kónlikpelerin arttırıw, psixologiyalıq trenin'ler arqalı bilimlerin bekkemlew arqalı bilimlendiriw nátiyjeliligin jáne de arttıramız. Bul izertlew arqalı biz toparlar hám jámáátlik bilimlendiriwdiń eń nátiyjeli usılın kórip shıqtıq. Bul oqıwshılardıń iyelegen bilimlerin este saqlap qalıw qábiletin arttıradı, erkin pikirlew, pikir júrgiziw, qarar qabıl etiwge járdem beredi, degen pikirdi alǵa qoydıq. Bul úyreniw dawamında biz studentler menen psixologiyalıq trenin' arqalı sáwbetler ótkerdik hám studentlerdiń pikirlerin tıńladıq. Psixologiyalıq izertlewlerde bilim beriwde kóp vektorli psixologiyalıq trenin'ler jedel hám birgelikte úyreniw boyinsha izertlewlerdiń qısqasha teoriyalıq sholıwın usinis etedi. Usı oqıw formalarınıń anıqlamaları berilgen. Aktiv hám birgelikte oqıtıw formalarınıń tiykarǵı ózgeshelikleri sanap ótilgen. Birgelikte oqitiwda qollanılatuǵın oqiw iskerligi túrleri sanap ótilgen: pikir-talas, qatarlaslar menen úyreniw, mashqalalardı sheshiw, birgelikte jazıw, oyınlar. Birgelikte oqitiw nátiyjeliliginiń múmkin bolǵan sebepleri kórsetilgen: social-psixologiyalıq faktorlar hám kognitiv qatnasıwdıń joqarı dárejesin támiyinlew qábiletin arttıradı. Usı izertlewlerge tiykarlanıp studentlerdiń kollaboraciyalıq kónlikpelerin asırıw boyınsha zamanagóy pedagogikalıq metodlarǵa tiykarlanǵan izertlewlerdi ámelde qollanıw hám psixologiyalıq trenin'lerdi shólkemlestiriw boyınsha maǵluwmatlar keltirilgen. Psixologiyalıq trenin' sabaqlarında qollanılatuǵın hár qıylı psixologiyalıq shınıǵıwlar, muǵallimlerdiń oqıtıw texnikaları hám pedagogikalıq metodların shólkemlestiriwde psixologlar texnikalardıń hár qıylı bolıwına qaramastan, birneshe tiykarǵı psixologiyalıq trenin' usıllarında metodikalıq mashqalalardı ajıratıp kórsetiw múmkin. Olardıń kópshiligi kollaboraciyalıq bilimlendiriw (yaǵnıy studentler topar bolıp kollaboraciyalıq bilimlendiriw procesinde) dástúriy túrde toparlıq tartısıw hám jaǵdaylı rólli sóylesiwlerdi óz ishine aladı. Bunnan tısqarı, izertlewshiler - psixologiyalıq trenin'niń metodikalıq mashqalaların saplastırıwshı teoriyası hám psixolog ámeliyachıları, shaxslar aralıq seziwsheńlikti úyretiw arqalı ózin-ózi psixofiziologiyalıq basqarıwǵa tiykarlanǵan metodlar, sonıń ishinde, jámáátli halda kollaboraciyalıq tálimde studentlerdiń seziwsheńligin asırıw sıyaqlı shınıǵıwlardı trenin'niń tiykarǵı usılları qatarlarına qosıwdı usınıs yetedi. Sonday-aq, psixologiyalıq trenin' jumıslarında meditativ metodlar hám eskertiwshi (óz-ózin gipnozlawdi úyretiw ushin) metodlardan paydalanıw pedagog-psixologlarǵa usinis etiledi. Psixologiyalıq trenin'lerdi shólkemlestiriw tiykarınan tayarlıqta topardaǵı talqılaw - bul hár qanday tartıslı máseleni birgelikte (kolloborativ) talqılaw, bul tikkeley sóylesiw procesinde topar aǵzalarınıń pikirleri, poziciyaları hám qatnasıqların anıqlastırıwǵa (bálkim ózgertiwge, pikir júrgiziwge, erkin pikir júrgiziwge) imkan beredi. Bilimlendiriw sistemasında kollaboraciyalıq kónlikpelerdi asırıwshı psixologiyalıq trenin'den paydalanıw studentlerdiń dúnyaqarasın

qáliplestiriwge járdem beredi degen pikirlerdi alǵa qoyamız. Bilimlendiriwde kóp vektorlıq jaqınlasıwlarǵa tiykarlanǵan jańa sistema jaratıwda birgelikte oqıtıw usıllarınan paydalanıw maqsetke muwapıq dep esaplaymız. Oqıwshılardıń dúnyaǵa kózqarasın qáliplestiriw, birge islesiw kónlikpelerin arttırıw, psixologiyalıq trenin'ler arqalı bilimlerin bekkemlew arqalı bilimlendiriw nátiyjeliligin jáne de arttıramız. Bul izertlew arqalı biz topar hám jámáátlik bilimlendiriwdiń eń nátiyjeli usılın kórip shıqtıq. Bul oqıwshılardıń alǵan bilimlerin este saqlap qalıw qábiletin arttıradı, erkin pikirlew, pikir júrgiziw, qarar qabıl etiwge járdem beredi, degen pikirdi alǵa qoydıq.

Bul úyreniw dawamında studentler menen psixologiyalıq trenin'ler arqalı sáwbetler ótkerdik hám olardıń pikirlerin tıńladıq. Oǵan tiykarlanıp joqarı bilimlendiriwde kóp vektorlarǵa tiykarlanǵan halda psixologiyalıq trenin'ler hám pedagogikalıq metodlar arqalı studentlerdiń kolloborativlik kónlikpelerin arttırıw boyınsha zamanagóy metodlardı qollanıw boyınsha maǵlıwmatlar keltirilgen. Zamanagóy bilimlendiriw institutların jaratıw basqıshları arqalı bilimlendiriwdiń innovaciyalıq ideyalar, zamanagóy psixologiyalıq trenin'ler arqalı úylesiwi arqalı nátiyjeli bilimlendiriw baǵdarlamasına erisiwimiz múmkin. Studentlerdiń kollaboraciyalıq kónlikpelerin arttırıw arqalı, dúnyaǵa kózqarasın qáliplestiriwimiz, ruwxıy-aǵartıwshılıq jas áwlad sıpatında tárbiyalawımız, erkin pikir bildiriw qábiletlerin arttırıwımız, erkin qarar qabıl etiw kónlikpelerin arttırıwımız hám kámil insanlar etip tárbiyalawımızǵa sharayatlar jaratadı desek aljaspaymız. Trenin'de topar talqılawınan qatnasıwshılarǵa psixologiyalıq trenin'lerde kelip shıqqan mashqalaǵa hár qıylı kózqarastan qaraw imkaniyatın beriw ushın da paydalanıw múmkin (bul óz ara basshılıq hám topardıń basqa aǵzalarınan jańa maǵlıwmattı qabıl etiwge qarsılıqtı azaytıwshı óz ara poziciyalardı anıqlaydı) hám individual talqılaw arqalı topardı sáwlelendiriwdiń psixologiyalıq metodikalıq mashqalasın saplastırıw usılı sıpatında ámelge asırıladı. Nátiyjede bul tájiriybe topardıń birligin kúsheytedi hám sonıń menen birge qatnasıwshılardı óz dúnyasın kórsetiwge járdem beredi. Kollaboraciyalıq tálimde psixologiyalıq trenin'lerdi ámelge asırıwda toparlıq talqılaw formaların klassifikaciya etiw ushın túrli sebepler bar dep oylaymız. Strukturalıq talqılawlarda psixologiyalıq trenin'de metodikalıq mashqalalardıń kelip shıǵıwınıń tiykarǵı sebepleri talqılaw teması belgilenedi hám geyde olardıń tártibi anıq tártipke salınadı. Dúzilmegen talqılawlar alıp barıwshınıń passiv psixologiyalıq usıllıq mashqala metodikası roli menen ajıralıp turadı, olardıń temaları ózleri qálegeninshe saylanadı, talqılaw waqtı rásmiy túrde sheklenbegen halda psixologiyalıq trenin' shártleri jámáát qaǵıydaları túsindirip beriledi. Bunnan tısqarı, Psixologiyalıq trenin'de psixologlar tematikalıq pikirlesiwlerdi qarap shıǵıwı múmkin, bunda trenin'niń barlıq qatnasıwshıları ushin áhmiyetli bolǵan temalar talqılanadı; ótken tájriybege tiykarlanǵan biografiyalıq; topar aǵzalarınıń óz ara qatnasıqlarınıń dúzilisi hám mazmunı bolǵan

interaktiv usıllar, pedagogikalıq-psixologiyalıq tiykarlanǵan dereklerden paydalanıladı. Talqılaw usılları hár qıylı jaǵdaylardı tallaw etiwde, shınıǵıw qatnasıwshılarınıń ómirinen, psixolog tárepinen usınılǵan adamlar aralıq óz ara qatnasıqlardaǵı quramalı jaǵdaylardı tallaw etiwde hám basqa jaǵdaylarda psixologiyalıq usıllar qollanıladı. Oyın usıllarına situaciyalıq rol oynaw, didaktikalıq, dóretiwshilik, shólkemlestiriwshilik-belsendilik, eliklew, isbilermenlik oyınları kiredi. Trenin'de oyın usıllarınan paydalanıw, kóplegen izertlewshilerdiń pikirinshe, júdá nátiyjeli esaplanadı. Topar (kolloborativ jaǵdayda) jumısınıń birinshi basqıshında oyınlar qatnasıwshılardıń ruwxıy túskinligi hám aqılıy zorıǵıwın jeńiw ushın, psixologiyalıq qorǵawdı awırıwsız alıp taslawdıń shárti sıpatında paydalı. Psixologiyalıq trenin'ke tiykarlanǵan oyın usılı júdá tez-tez abaylap, qarım-qatnas qıyınshılıqları hám awır psixologiyalıq mashqalalardıń bar ekenligin ańsat anıqlawǵa imkan beretuǵın diagnozlarǵa tiykarlanǵan ózin-ózi diagnostikalaw quralına aylanbaqta.

Juwmaq

Kollaboraciyalıq bilimlendiriwdiń zamanagóy basqıshları sıpatında pedagogikalıq metodlardı hám psixologiyalıq trenin'lerdi qollanıw boyınsha maǵlıwmatlar keltirip ótildi. Biz zamanagóy bilimlendiriw baǵdarlamalarına tiykarlanǵan halda studentlerdiń kollaboraciyalıq kónlikpelerin arttırıwda psixologiyalıq trenin'lerden paydalanıwdıń áhmiyeti haqqında boladı.

Izertlewimiz dawamında oqıtıwshınıń pedagogikalıq sheberligi hám psixologiyalıq potencialınan kelip shıqqan jaǵdayda, psixologiyalıq trenin'lerdi shólkemlestiriw qaǵıydaları haqqında maǵlıwmatlar berilgen. Sonday-aq, psixologiyalıq trenin'di studentler toparına qollanıw, sonıń ishinde, studentlerdiń psixologiyalıq metodlar arqalı bilimlerin keńeytiw boyınsha kórsetpeler berip barılǵan. Egerde psixologiyalıq trenin'lerdi usı kórsetpeler boyınsha shólkemlestirsek, bilimlendiriwde joqarı nátiyjelerge erisken halda, studentlerdi potenciallı, bárkamal áwlad, aqıllı, tárbiyalı jaslar sıpatında kámil insanlar bolıp jetilisiwine óz úlesimizdi qosqan bolamız.

REFERENCES

1. Turemuratova, Aziza, Rita Kurbanova, and Barno Saidboyeva. "EDUCATIONAL TRADITIONS IN SHAPING THE WORLDVIEW OF YOUNG PEOPLE IN FOLK PEDAGOGY." Modern Science and Research 2.10 (2023): 318-322.
2. Kurbanova, R. J., and B. E. Saidboeva. "MAKTAB VA OILADA ESTETIK TARBIYANI SHAKLLANTIRISH JARAYONIDA O'QUVCHILARNING AKSIOLOGIK DUNYOQARASHINI RIVOJLANTIRISH." Inter education & global study 9 (2024): 114-121.

3. Saidboeva, B. "Competence of Manifestation of Moral and Aesthetic Values in Students in Practice." JournalNX 9.6 (2023): 109-113.
4. Jarilkapovich, Matjanov Aman. "Program Technology for Choosing an Effective Educational Methodology Based on Modern Pedagogical Research in The Educational System." CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS 6.02 (2025): 30-33.
5. Jarilkapovich, Matjanov Aman. "USE OF PEDAGOGICAL METHODS BASED ON THE MODERN EDUCATIONAL PROGRAM TO INCREASE THE EFFECTIVENESS OF EDUCATION." European International Journal of Pedagogics 4.06 (2024): 26-33.
6. Turemuratova, Aziza, and Kamola Yoldasheva. "PSYCHOLOGICAL CONFIDENTIALITY OF THE FORMATION OF STUDENTS'COLLABORATIVE SKILLS BASED ON MULTI-VECTOR APPROACHES IN EDUCATION." Modern Science and Research 4.4 (2025): 262-269.
7. Turemuratova, Aziza, Shahlo Matmuratova, and Nargisa Tajieva. "THE DEPENDENCE OF MULTI-VECTOR APPROACHES ON PEDAGOGICAL METHODS AND PSYCHOLOGICAL TRAINING IN IMPROVING STUDENTS'COLLABORATIVE SKILLS BASED ON THE EDUCATIONAL PROGRAM." Modern Science and Research 4.4 (2025): 50-55.
8. Turemuratova, Aziza, and Marhabo Kenjayeva. "KO'P VEKTORLI YONDASHUVLAR ASOSIDA TALABALARNING KOLLOBORATIV KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING PSIXOLOGIK TRENING USLUBI." Modern Science and Research 4.4 (2025): 252-261.
9. Begibaevna, Turemuratova Aziza, Kushbaeva Indira Tursinbaevna, and Dawletmuratova Raxila Genjemuratovna. "THE MAIN ESSENCE OF DEVELOPING STUDENTS'COLLABORATIVE SKILLS BASED ON MULTI-VECTOR PEDAGOGICAL APPROACHES IN MODERN EDUCATION." CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS 5.09 (2024): 43-46.
10. Туремуратова, А. Б. "ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ВОСПИТАТЕЛЬНЫХ ТРАДИЦИЙНАРОДНОЙ ПЕДАГОГИКИ В ФОРМИРОВАНИИ МИРОВОЗЗРЕНИЯ МОЛОДЕЖИ." Мировая наука 6 (75) (2023): 125-129.
11. Turemuratova, Aziza, and Zubayda Qaypnazarova. "PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL FACTORS OF FORMATION OF NATIONAL VALUES IN THE PROCESS OF EDUCATING YOUNG PEOPLE." Science and innovation in the education system 2.11 (2023): 62-67.

12. Begibaevna, T. A. "PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL STUDIES ON INCREASING THE ACTIVITY OF TEACHING STUDENTS IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS." IJTIMOIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI 4 (2024): 2.
13. Begibaevna, T. A. "MODERN APPROACHES TO IMPROVING THE PEDAGOGICAL SKILLS AND PSYCHOLOGICAL POTENTIAL OF TEACHERS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS." TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI 4.2 (2024): 22-26.
14. Turemuratova, Aziza, Elvira Sultanova, and Benezera Orazova. "THE ROLE OF PEDAGOGICAL SKILLS IN EDUCATION AND USE OF NEW METHODS IN TEACHING PRINCIPLES." Models and methods in modern science 2.11 (2023): 134-140.
15. Turemuratova, A., and N. Tureniyazova. "THE PROGRAM OF USING MODERN PEDAGOGICAL METHODS IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM AND THE PROBLEMS OF IMPROVING PEDAGOGICAL SKILLS." Science and innovation 2.B10 (2023): 373-377.